

ENKELE GERAADPLEEGDE WERKEN

- E.J.BEKER, J.M.HASSELAAR, Wegen en Kruispunten in de Dogmatiek, deel 4, hoofdstuk 1: Over de Heilige Geest, J.H.Kok, Kampen 1987 (geciteerd onder B/H.)
- H.BERKHOF, De Leer van de Heilige Geest (2e druk), G.F.Callenbach N.V., Nijkerk 1965 (geciteerd onder HB.)
- G.J.HOENDERDAAL, Geloven in de Heilige Geest, serie: Cahiers bij het Nederlands Theologisch Tijdschrift No 2, H.Veenman en Zonen, Wageningen 1968 (geciteerd onder GJH.)
- HERMAN RIDDERBOS, Paulus - Ontwerp van zijn Theologie, J.H.Kok, Kampen 1966 (geciteerd onder HR.1)
- HERMAN RIDDERBOS, Het Evangelie naar Johannes, deel 1, J.H.Kok, Kampen 1987 (geciteerd onder HR.2)
- A.A.VAN RULER, Structuurverschillen tussen het Christologische en het Pneumatologische gezichtspunt, in Verzameld Werk, deel I, G.F.Callenbach N.V., Nijkerk 1969 (geciteerd onder AAvR.)
- J.VEENHOF, De Parakleet, J.H.Kok, Kampen 1975 (geciteerd onder JV.)
- J.P.VERSTEEG, De Heilige Geest en het Gebed, serie: Apeldoornse Studies No.6, J.H.Kok, Kampen 1973 (geciteerd onder JPV.1)
- J.P.VERSTEEG, De Geest en de Gelovige, serie: Apeldoornse Studies No.11, J.H.Kok, Kampen 1976 (geciteerd onder JPV.2)
- J.P.VERSTEEG, Christus en de Geest, in: Gereformeerd Theologisch Tijdschrift, Jaargang 78, No.1, J.H.Kok, Kampen 1978 (geciteerd onder JPV.3)
- B.WENTSEL, Dogmatiek, deel 4a, De persoon en het werk van de Heilige Geest, J.H.Kok, Kampen 1995 (geciteerd onder BW.)

I. INLEIDING

Wie zich ook maar enigermate verdiept in de openbaring omtrent de Heilige Geest en in de stroom van boeken en geschriften, die aan deze openbaring zijn ontsprongen, die komt al snel tot de overtuiging, dat het onderwerp te diep en te breed is voor onze beperkte vermogens. Wordt het breedte-element nog enigszins opgevangen door Bomans' adagium "Schrijven is schrappen", voor het benaderen van de diepte is schrappen uiteraard geheel onvoldoende.

Als men nagaat, dat onderwerpen als "De Heilige Geest in de Triniteit", "De Heilige Geest en het Woord", "De Heilige Geest en de Kerk", "De Heilige Geest en het Ambt", "De Heilige Geest en de Heilsorde", "Het Filioque" slechts terloops in mijn lezing ter sprake komen, indien ze al ter sprake komen, dan zal men zich afvragen of het schrappen van Bomans niet op een al te rigoureuze wijze in praktijk is gebracht en of het snoeien niet te veel heeft plaatsgevonden op de wijze van de Scythische Wijsgeer van La Fontaine.

Ik heb niet de moed mij tegen deze kritiek te verdedigen. Ik merk slechts op, dat ik - wat vaker is geschied - gekozen heb voor een bijbels-theologische benadering, waarvoor ik me, ingehuurd als ik ben voor de dogmatologische vakken, ook al weer te schamen heb! Grote bescheidenheid past mij.

Hij, die na het aanhoren van mijn lezing zich naar huis begeeft, zal niet gelijken op de man, die na het bezoeken van een meubelcentrum met de trotse roep "Ik breng een nieuw ameublement mee" zijn woning binnentreedt. Hij zal meer gelijkenis vertonen met de man, die thuishkomend van een rommelmarkt vertelt toch nog enkele dingetjes op de kop getikt te hebben. En ook dat laatste is voorlopig niet meer dan een voorwerp van de hoop!

In de overweging, dat theologie eigenlijk altijd PRAKTISCHE theologie dient te zijn, heb ik getracht vanuit de bijbels-theologische overwegingen bruggen te slaan naar actuele problemen en naar het leven van het geloof.

1. HOOFDSTUK 1: EENHEID EN TWEEPOLIGHEID IN HET HEILSWERK VAN GOD

In Ezechiël 36:25-27 belooft de HERE, dat Hij rein water over zijn volk zal sprengen om het te reinigen van al zijn ongerechtigheden. Ook belooft de HERE, dat Hij zijn Geest in het binnenste van de Israëlieten zal geven om hen te brengen tot gehoorzaamheid aan zijn inzettingen en verordeningen. Deze beide beloften omzomen de passage, waarin de HERE belooft het hart van steen te verwijderen en een hart van vlees te geven. Het requisitoir over Israëls geschiedenis, zoals deze in de ballingschap is uitgemonnd, is vernietigend. Alle genadebemoeiing, die de HERE met zijn volk heeft gehad, is 'afgestuit' op de muur van steen in hun binnenste! Grote verwantschap met Jeremia 31:31-34, waar de HERE belooft een nieuw verbond met Israël te zullen sluiten, omdat zij het oude verbond (van de Sinai) verbroken hebben. Ook denken we hier aan Paulus' uitspraak over de Sinai-bedeling in Romeinen 8:3 "Want wat de wet niet vermocht omdat zij zwak was door het vlees".

De HERE gaat niet voort op het pad, dat door besnijdenis en wet wordt gekarakteriseerd. Hij gaat over tot de veel krachtiger uitstorting van genade, die we ESCHATOLOGISCH kunnen noemen en die gekwalificeerd wordt door WATER en GEEST!

Het moet al onze aandacht hebben, dat deze 'tweepoligheid' van Gods heilswerk naar voren komt in de arbeid van Johannes, die "de doop der bekering tot vergeving van zonden" predikte en na belijdenis van zonden toedeelde - Marcus 1:4.

Zeer bekend is de uitspraak van Johannes, die we vinden in Marcus 1:8 en Mattheus 3:11 "Ik doop u met water tot bekering, maar Hij, die na mij komt, is sterker dan ik; die zal u dopen met de Heilige Geest (en met vuur)". De beide polen treden hier duidelijk door de tijd van elkaar gescheiden naar voren; de 'bedienaars' zijn verschillend. Johannes predikte de doop der bekering, die vergeving in zich besloten houdt en die door dat laatste ook de kracht tot bekering in zich heeft en de vrijmoedigheid daartoe schenkt. Hier staat duidelijk op de voorgrond de REINIGING VAN (ongerechtigheid). De doop met de Geest zal inleiden tot het nieuwe gehoorzaamheidsleven voor Gods aangezicht. Inleiding TOT (het nieuwe leven voor God). Men vindt de beide elementen van Ezech.36 zonder moeite terug.

De Here Jezus, die later op de bekende uitspraak van Johannes zal terugkomen, duidelijk in verband met het komende Pinkstergebeuren, - Handelingen 1:5 -, benadrukt in zijn gesprek met Nicodemus - Johannes 3:1-21 - zowel de eenheid als de tweepoligheid van Gods heilswerk (Zie hierover HR.2, 148vv.).

In vs.3 stelt de Here de noodzaak van de "geboorte anothen = van boven af" - het ene heilswerk van God en uitsluitend van God!

Bij de nadere uitleg in vs.5 komen eenheid en tweepoligheid beide naar voren in de uitdrukking "geboren uit water en Geest" (zonder herhaling van het voorzetsel). Ongetwijfeld wil de Here de Farizeeër(!) Nicodemus duidelijk maken, dat de weg naar het zo begerenswaardige leven-uit-de-Geest begint met de aanvaarding van Johannes' prediking en doop en daarin van de belijdenis van zonde en verlorenheid!

We moeten namelijk dit woordpaar niet benaderen vanuit onze hedendaagse sacramentsbeschouwing (bijvoorbeeld met het schema "teken - betekende zaak"), maar vanuit het raam van de heilsgeschiedenis, waarin de Here spreekt, met Johannes' doop en Pinksteren als polen (Zie HR.2, 152).

Toch is hier sprake van het ene heilswerk van God. Dat blijkt niet alleen uit vs.3 maar ook uit vs.6, waarin de Here slechts spreekt van "geboren uit de Geest". "Geest" vat hier het gehele heilswerk van God samen, hetgeen duidelijk blijken kan uit de tegenstelling "geboren uit het vlees". "Geest" overkoepelt hier "water en Geest" van vs.5!

Deze samengang van eenheid en tweepoligheid in het heilswerk van God op het traject tussen Johannes' doop en het Pinkstergebeuren heeft een eigenaardige consequentie voor de 'situering' van het GELOOF in Christus. Enerzijds dient gesteld, dat de geboorte uit het vlees (uit bloed, uit de wil van het vlees, uit de wil van de man - Joh.1:13) het geloof niet kan voortbrengen. Het geloof vindt zijn plaats duidelijk binnen het raam van de geboorte uit God, van de geboorte uit de Geest! Anderzijds spreekt de Here Jezus op een bepaalde plaats over de Geest, "welke zij, die tot geloof in Hem kwamen, ontvangen zouden", waarbij ter toelichting wordt opgemerkt, dat de Geest er nog niet was, omdat Jezus nog niet verheerlijkt was - Johannes 7:39. Het geloof gewerkt door de Geest; het geloof als de 'hand' waarmee de Geest ontvangen wordt! Zie het biddend wachten van Lucas 24:49b!

De scheiding van de beide polen hangt samen met de gang van de HEILS-GESCHIEDENIS. De doop van Johannes heeft zijn plaats in het kader van het werk van de Heraut, die als wegbereider voor de Christus uitgaat - Mattheus 11:10. De uitstorting van de Geest behoort tot het werk van de verheerlijkte Christus, die na het volbrengen van zijn werk in vernedering de verhoging ontvangen heeft - Joh.7:39; Phil.2:5-11.

We zien hoe de beide polen tot elkaar worden gebracht in het Doopbevel, dat de Christus aan zijn discipelen doet toekomen, voordat Hij naar de hemel vaart: "... en doopt hen in de naam des Vaders en des Zoons en des Heiligen Geestes" - Mattheus 28:19. De christelijke doop stelt de dopeling in het krachtenveld van de Heilige Geest als de Geest van Christus. De "tijd-gap" is weggevallen.

Het is daarom onjuist om de heilsgeschiedenis tussen Johannes' doop en het Pinkstergebeuren te interpreteren, alsof het hier zou gaan over de ORDE des HEILS en de waterdoop met het kómen tot geloof te laten volgen door de "Geestesdoop" als "second blessing". Toch is de meer genoemde tweepoligheid ook voor ons niet zonder betekenis.

Zeer evenwichtig spreekt hierover onze Heidelbergse Catechismus, die - enerzijds - duidelijk stelt dat het geloof wordt GEWERKT door de Heilige Geest - Zondag 7/21, 25/65 - en -anderzijds - stelt, "dat ik door het geloof een lid van Christus ben en zo DEEL HEB AAN ZIJN ZALVING...." - Zondag 12/32.

De Geest, die het geloof werkt, wil ook door het geloof ontvangen worden! Hij, die het geloof schenkt, schakelt ook van meetaf het geloof in. Het geloof als vrucht van zijn kracht en als de greep naar zijn kracht! Het is zinvol hier te verwijzen naar Phil.2:12-13 "... blijft uw behoudenis bewerken met vreze en beven, want God is het, die om zijn welbehagen zowel het willen als het werken in u werkt".

Een mooi beeld van de inschakeling van het geloof door de Geest, die zijn werk wil doen in onze actieve gehoorzaamheid aan de roeping, vond ik eens in de verwijzing naar Jozua 3:13,15. Wanneer bewerkt de HERE het wonder van de geopende weg door het water? Zodra de voeten van de priesters in het water van de Jordaan(!) rusten. Het water in! De Geest baant de weg!

Het komt me voor, dat de grote verslapping, die over de kerken allereerste gekomen is, niet in de eerste plaats te wijten is aan de weigering op de Geest te wachten, maar eerder aan de weigering te geloven, dat Hij present is om ons op ons gebed de weg te banen, ook door het moeilijkste water heen!

2. HOOFDSTUK 2: "WAT WIL DIT TOCH ZEGGEN?" - EEN BLIJVENDE VRAAG

De hoofdstuktitel is ontleend aan Hand.2:12. Diverse exegeten hebben de wat mistroostige vraag gesteld, of wij eigenlijk wel zo veel verder gekomen zijn dan de vragers van toen. Er zijn en blijven moeilijkheden, die ons bij de uitleg parten spelen. Desalniettemin putten we moed, evenals de ontelbaren die ieder jaar met Pinksteren hebben te preken.

Het gebeuren van Handelingen 2 straalt een OVERWELDIGENDE KRACHT uit. Reeds de eerste tekenen - geluid als van een storm (Zie het verband tussen "pnoë" en "pneuma") en tongen als van vuur - spreken daarvan. Op een geweldige wijze grijpt de Geest de gelovigen aan, maakt hen tot zijn instrumenten, beheerst hen volkomen. Het spreken draagt een EXTATISCH karakter (Wellicht is er een verband tussen de spottende bewering "Zij hebben te veel zoete wijn gehad" en de in oude tijd in bepaalde kringen bestaande gewoonte om een profeet - stellig om het extatische van zijn optreden - te betitelen als een "m^e sjugga" = "razende", "waanzinnige" - Hand.2:13; 2 Kon.9:11).

Hebben de gelovigen van Hand.2 allerlei vreemde talen gesproken? Of is hier sprake van "tongentaal" en heeft de Geest ten bate van de hoorders een 'algemeen' hoor-wonder of vertolkingswonder ingelast (Zie 1 Kor.12:30-slot; 1 Kor.14:4,13,27v.), zodat de hoorders het gesprokene in hun eigen geboortetaal 'opvingen'? B.Wentsel geeft een overzicht en een bespreking van de verschillende opvattingen en eindigt met de verzuchting, dat het Pinksterwonder van de eenparigheid zich op dit punt althans nog niet aan de uitleggers heeft voltrokken - BW.,159vv..

Hoe dit ook zij, we mogen stellen, dat de Heilige Geest hier op wonderlijke wijze een VERKONDIGEND LOVEN en een LOVEND VERKONDIGEN bewerkt.

In het loven bereikt een mens zijn hoge bestemming. Wat de HERE hem in Christus geopenbaard en geschonken heeft - de "grote daden Gods", de "megaleia tou theou", de "magnalia Dei" (Hand.2:11)- wordt in de lofzegging weer tot God opgeheven. We kunnen spreken van een 'cirkel' van de Geest: Van God uitgaande buigt Hij alles ook weer naar God terug, zodat ook hier het "Uit God - door God - tot God" wordt gereali-seerd.

In de verkondiging zoekt de Geest, door de ENE (Christus) uitgestort, de VELEN in de gemeente en VIA DE GEMEENTE degenen die (nog) buiten staan. Het motief van Evangelisatie en Zending! Men lette op de vele geboortetalen, die hier ter sprake komen. Die vele talen waren voor deze Joden, "te Jeruzalem woonachtig" (Hand.2:5), beslist niet nodig. In feite stuurt de Geest deze vrome repatrianten, die vanuit hun diaspora-landen het heilige (van de stad, de tempel, de taal) hebben gezocht, weer terug naar hun diaspora-gebied. Over hun hoofden heen zoekt Hij de wereld! Zie HB., 33vv..

Daarom vindt het Pinkstergebeuren ook herhaling bij de overgang van drempels, die voor de Joden zo moeilijk te nemen zijn: Samaria (Hand.8:14-17); Cornelius, in wie de "einden der aarde" binnen het gezichtsveld treden (Hand.10:44). Zie reeds Hand.1:8 met zijn 'expansie-kringen'!

Het nieuwe is niet slechts gelegen in de expansie van de hoorders, maar duidelijk ook in de expansie van de sprekers. Joëls profetie vindt vervulling. De ene profeet, die zijn volk de weg der ontkoming mocht wijzen (Joël 2:12-17), mag profeteren van de uitstorting van Gods Geest OP ALLE VLEES (al wat leeft) (Joël 2:28,32). Petrus stelt de vervulling van deze profetie in het licht (Hand.2:16-21).

Gezien het feit, dat Joël voorzegt, hoe ook het oordeel (in zijn dagen een sprinkhanenplaag) in vervulde kracht zal komen, en gezien het feit, dat Petrus ook deze profetie citeert, moet erop gewezen worden, dat vervulling van genadekracht ook des te grotere verantwoordelijkheid impliceert. Het ULTIMATIEF karakter van het Pinkstergebeuren - Ef.4:30; Mt.12:31! Ook Mozes' gebed in Numeri 11:29 "Och, ware het gehele volk des HEREN profeten, doordat de HERE zijn Geest op hen gave" vindt nu zijn verhooring. Introductie van het AMBT DER GELOVIGEN!

De Heilige Geest geeft dus een markant en eclatant SIGNAAL, dat nu de tijd van vervulling, de eschatologische periode van de "laatste dagen" gekomen is. Toch blijft de vraag "Wat wil dit toch zeggen?" ons bezighouden. Het is duidelijk, dat ook reeds in Handelingen het leven van de gemeente zich op een veel 'gewonere' voet voortzet. Als in Handelingen 6 een probleem zich voordoet ten aanzien van de

Grieks-sprekende weduwen, een probleem dus waarin verschillen in taal en cultuur(!) een dominante rol spelen, dan wordt de wondersprong over de taalmuren heen niet herhaald. De oplossing komt tot stand via wijs overleg en verstandige organisatie, al staat de Heilige Geest daar bepaald niet buiten (Zie Hand.6:3,6). Waar blijft het grote wonder? Wat doen wij met Handelingen 2? Ten aanzien van deze vraag een poging tot beantwoording:

Eerst een 'analogie' uit het Oude Testament.

In de woestijn schonk de HERE op wonderlijke wijze, onder uitschakeling van krachten en vermogens, aan zijn volk voedsel: Water uit de rots; Brood uit de hemel.

Het volk moet deze zorg van de HERE steeds blijven gedenken (Deut.8:2vv.), als het in het Beloofde Land weer alle krachten van lichaam en geest moet inspannen in het werk van zaaiing en oogst. Om zich blijvend te realiseren, dat de HERE ook bij onze krachtsinspanning de enige Gever blijft en zo bewaard te worden voor trots, die altijd krampachtigheid en wanhoop als keerzijde heeft, en voor het vergeten van de HERE (Deut.8:17vv.).

Zo brengt de Heilige Geest (Hand.2:1-13) in één wonder-moment, buiten de inzet van mensenkrachten en -vermogens om, de gelovigen tot de bestemming van hun leven voor het aangezicht van God en ten overstaan van de buitenstaanders en de wereld: de lovende verkondiging.

Om ons te leren, dat wij in biddend vertrouwen op de Christus en zijn Geest de natuurlijke drempels van ons niet-weten en niet-kunnen en niet-durven mogen en moeten overwinnen om te komen tot onze levensbestemming voor Gods aangezicht en ten overstaan van onze naasten in de wereld, waarbij onze krachten van hart en verstand en lichaam ingeschakeld zijn. Deze bestemming kunnen we formuleren met behulp van zondag 12/32: het belijden van Christus' naam (zie Matth.10:32v. - let op "alwie"); het brengen van het dankoffer van ons leven (zie Rom.12:1v.); de strijd tegen- en de overwinning van onze zonden (zie Rom.6:19b). Tot lof van God en tot heil van de naaste, voor wie wij een 'hoorbare' en leesbare brief van Christus zijn.

Hand.2 markeert in één wondersprong van de Geest de horizon, die wij als Christ-gelovigen mogen en moeten bereiken in de kracht van de Geest.

We denken speciaal nog aan het gehoord worden in de vele talen.

De boodschap daarvan: Alle talen zijn goed voor het Evangelie van de grote daden Gods in Christus. Perspectief op de Zending! Toelevering van geduld en moed en kracht om ons de wereldtalen met inspanning van onze vermogens eigen te maken.

2. Het geloof in de Heilige Geest betekent dus zeer praktisch: Zie de opdracht! En dan het water in en zwemmen, in het vertrouwen, dat de grote 'Badmeester' je zal opvangen en dragen!

3. HOOFDSTUK 3: DE HEILIGE GEEST ALS GEEST VAN CHRISTUS

In het Doopformulier wordt als het 'eigen' werk van de Heilige Geest naar voren gebracht, dat "Hij ons toeëigent wat wij in Christus hebben". De Heilige Geest als 'POSTBODE' van Christus, die het door Christus verworven heil naar ons overbrengt en in ons uitwerkt. Dit sluit goed aan bij wat de Here Jezus zegt over de "andere Parakleet" (Joh.14:16v.), die van Jezus zal "getuigen" (Joh.15:26), die "de weg zal wijzen tot de volle waarheid", die Christus zal "verheerlijken", die "het nemen zal uit wat van Christus is om het de discipelen te verkondigen", die "niet uit Zichzelf zal spreken" (Joh.16:13vv.).

Het is de orde van God, dat deze arbeid pas kan beginnen, als Jezus is "heengegaan" tot de Vader (Joh.16:7) en "verheerlijkt" is (Joh.7:39). Dan pas krijgt Hij het recht over de Geest te beschikken. Maar dit heeft ook een duidelijke inhoudelijke kant: De Geest sluit aan op het volbrachte werk van Christus en vindt hierin zijn 'werk-materiaal'! De liefde van God was ook in Israëls oude dagen liefde-in-Christus, zoals de offerdienst van het OT. schaduwachtig deed zien.

Maar Christus was als het ware nog 'ingevouwen' in het geheel van de Godsopenbaring. In de "Volheid des tijds" treedt Hij 'expliciet' in het licht en ontvangt de liefde van God haar hoogste openbaring als liefde-in-de-Christus, ~~de~~ voor ons gegeven Zoon (Joh.3:16).

Zo was ook de Geest in de oude tijd reeds werkzaam als leven-werkend en als kracht van de wedergeboorte. Maar pas als het werk van Christus is volbracht en de liefde van God als liefde-in-de-Zoon 'expliciet' aan de dag kan treden, treedt ook de Heilige Geest vanuit de 'impliciete' staat binnen de Godsopenbaring 'expliciet' in het licht - Handelingen 2.

De band tussen Christus en de Geest is bijzonder nauw. Enerzijds belooft de Here Jezus de ANDERE Parakleet (Joh.14:16), die het uit "het zijne" zal nemen om het aan de discipelen te verkondigen (Joh.16:14).

Anderzijds zegt de Here Jezus ook weer: "En zie, IK ben met u al de dagen tot aan de voleinding der wereld" (Matth.28:20).

De Christus is bij ons en met ons in de Geest, op de wijze van de Geest. De Heilige Geest is bij ons en in ons, waarbij de 'contouren' van zijn werk geheel bepaald worden door de Christus en diens volbrachte werk. In het Evangelie, dat verkondigd wordt, treedt de Christus zelf op ons toe. In het verkondigde Evangelie spreekt de Geest en stelt ons Christus voor ogen. Een afspiegeling van de wonderlijke en ondoorgrondelijke eenheid en gemeenschap binnen de Triniteit.

Dit heeft zijn consequenties voor het praktische geloofsleven. De ontmoeting met de Geest is gelijk aan de geloofsontmoeting met de Christus. Men treft de Geest niet aan als Persoon-op-Zichzelf. Omgekeerd moet worden gesteld, dat de belijdenis "Jezus is Here" niet mogelijk is buiten de Geest om (1 Kor.12:1-3).

Zou men dan zo ver mogen gaan, dat men een =teken zet tussen de verhoogde Christus en de Heilige Geest? Deze gedachte treffen we aan bij H.Berkhof, die zich beroept op 2 Kor.3:17 "De Here nu is de Geest...." Volgens hem is de Geest "niet een autonoom wezen, maar een predikaat bij God en bij Christus" en omschrijft het woord ("Geest") "het feit en de wijze van beider werken" (HB., 30).

We hebben deze gedachte te verwerpen. Enkele gronden daarvoor: De Here Jezus belooft de ANDERE Parakleet (Joh.14:16). De Here zal de Parakleet ZENDEN van de Vader tot zijn discipelen (Joh.16:7). De Doop-formule van Matth.28:19 spreekt duidelijk van drie Personen. De Geest roept (met de Bruid): "Kom" tot de Christus (Op.22:17). Versteeg geeft een geheel andere uitleg van 2 Kor.3:17. Hij wijst op het heilshistorische verband in 2 Kor.3. Het Nieuwe Verbond wordt gesteld tegenover het Oude Verbond, de Bedeling van "de letter". Zoals Paulus zeer goed had kunnen zeggen "Mozes is de Letter" met als betekenis: Mozes 'staat voor' de Bedeling van de wet met haar oordelende en dodende betekenis, zo zegt hij nu "De Here nu is de Geest", met als betekenis: De Here 'staat voor' de Bedeling van de Geest die waarlijk levend maakt en bevrijdt. Het eschaton wordt beheerst door het volbrachte werk van Christus en door de gezonden levendmakende Geest. (Zie JPV.3, 26vv.).

We voegen hieraan nog een enkele opmerking toe, die van belang is voor het geloofsleven.

Men raakt de weg kwijt, als men de bevinding van een 'separate' ontmoeting met de Heilige Geest vereist, alvorens de vrijmoedigheid tot het geloofsvertrouwen in Christus en de toeëigening van het heil te durven opbrengen en voltrekken. Deze 'afgrenzing' van Christus en de Geest wordt ons in feite verboden door de geopenbaarde uiterst nauwe verbondenheid, die ons immers verhindert de Geest 'op Zichzelf te zetten'. Ten diepste komt bij zulk een doen ook het geloof in de drieënige God in het gedrang. De Drieënigheid verhindert de 'Apartheid' van de Heilige Geest!

De belangstelling voor het verlossingswerk van Christus, dat Hij 'extra nos' voor ons volbracht heeft - het 'werk-materiaal' van de

Heilige Geest - gaat bij de genoemde bevindingseis ook tanen en wordt geheel ten onrechte verdrongen door de eis van een 'directe' bevinding van de presentie van de Geest!

4. HOOFDSTUK 4: DE INWONING VAN DE GEEST IN DE GELOVIGEN

We behandelen dit onderwerp in enkele sub-hoofdstukjes.

(1) De Heilige Geest MET onze geest

Enerzijds moet met Van Ruler worden beklemtoond, dat ~~het~~ christologische dogma - twee naturen in de eenheid van de Persoon van de Zoon - in de pneumatologie ten aanzien van de inwoning van de Geest in onze harten geen emplooi kan en mag vinden. Wij blijven het TEGENOVER van de Geest! De Geest blijft Zichzelf. Ik blijf mijzelf. Van een 'versmelting' der personen - geliefd mystiek thema - is geen sprake (zie AAvR., 177v.).

Anderzijds wijzen Veenhof en Versteeg erop, dat het werk van de Geest zeer nauw met het werk van ons mensen verbonden wordt. "De Geest laat Zich niet uit het menselijke uitpellen. Wij ontmoeten Hem niet "in reïncultuur"" (JV., 29v.). Versteeg valt Veenhof bij, als deze verder opmerkt, dat de Geest de gelovigen in staat stelt "als mens in vrijheid, zelf willend en werkend, actief en creatief in Gods werk te participeren" (JPV.2, 8v.). Ook deze zijde wordt door Van Ruler belicht, als hij stelt, dat de Heilige Geest ons bekeert, maar op deze wijze, dat wij onszelf bekeren (AAvR., 181). We vinden ditzelfde in de Belijdenis van Dordrecht: DLR. III/IV,12.

Tegenover de reeds genoemde dwaling van de 'versmelting' staat een andere dwaling, die van de 'depersonalisering', waarbij de mens dus zijn 'eigenheid' en zijn 'ik' in feite verliest. Daarbij zou hij worden tot een "stok en blok" (DLR.III/IV,16). De mens zou tot louter object worden gedenatureerd, het humanum zou worden geannihileerd (JPV.2., 8v.). Levendmaking door de Geest houdt in, dat Hij de mens maakt tot een mens-voor-Gods-aangezicht, waarachtig levend en werkend tot Gods eer.

Hier zou zinnig kunnen worden op de absolute tegenstelling tussen vervulling met de Geest enerzijds en bezetenheid anderzijds. De demon dwingt de bezetene de taal van de demonen te spreken - zie Marcus 5:10 "Mijn naam is Legio".

De Heilige Geest daarentegen spreekt in onze harten de taal van de gelovigen - zie Gal.4:6 "....de Geest roept: Abba, Vader"!

Tegelijk geeft de laatste tekst ons een helder zicht op de nauwe verbondenheid van het werk van de Geest en het werk van de gelovige. In Rom.8:15 roepen de gelovigen door de Geest "Abba, Vader"! Het werk van de Geest, waaraan de absolute prioriteit is toe te kennen, 'landt' in het leven der gelovigen als ~~hän werk~~! Zie het "met onze geest" Rom.8:16!

Dit werk van de Geest vervult ons met eerbied. Terecht wordt wel gezegd, dat het geheim van de transcendentie van de Heilige Geest gelegen is in zijn immanentie en dat dit het wonderlijke is, dat God, die Zich in de Geest geheel geeft, Zich toch niet uitwist of wég-geeft (B/H., 8,11)!

De Goddelijke 'neerdaling' ontvouwt zich in het werk van de Geest op een eigen wijze.

De Vader en Schepper gaat met de geschapen mens een waarachtige Verbondsgemeenschap aan: De eeuwige God trekt met de bondspartner werkelijk mee door tijd en geschiedenis, zonder iets van zijn Godheid prijs te geven.

De Zoon en Verlosser neemt onze menselijke natuur aan, wordt waarachtig mens, zonder zijn Godheid prijs te geven, hoezeer deze ook present is onder het 'incognito' van de vernedering.

De Heilige Geest doet in de gelovigen zijn werk, waarbij dit werk uiteindelijk 'landt' in de gestalte van òns werk en ònze dienst, zonder dat Hij hierbij zijn Goddelijke transcendentie opgeeft!

"Komt, verwondert u hier mensen!"

We eindigen dit gedeelte met een verwijzing naar een machtige zinsnede

bij Paulus: "... omdat de liefde Gods in onze harten uitgestort is door de Heilige Geest, die ons gegeven is" (Rom.5:5). De liefde Gods in Christus (Joh.3:16) wordt in het 'beheer' van de Heilige Geest tot de grote kracht in onze harten, die de harten tot wederliefde beweegt en brengt. Uiteindelijk is het de liefde van God zelf, die onder de activiteit van de Geest haar uiteindelijke gestalte krijgt in de liefdedienst van de gelovige!

(2) De Heilige Geest TEGEN ons vlees

Toch blijft in de gelovigen de strijd tussen de Heilige Geest, die ons in gemeenschap met Christus houdt en ons leven doet uit de kracht van Gods genade, enerzijds en het vlees, de van God afgefallen zondige natuur, anderzijds. Galaten 5:17 zegt: "Want het begeren van het vlees gaat in tegen de Geest en dat van de Geest tegen het vlees - want deze staan tegenover elkander - zodat gij niet doet wat gij maar wenst". De Geest en het vlees als twee tegenstanders, die hun claim leggen op ons leven en die elk voor zich willen verhinderen, dat onze wandelzich voltrekt in de lijn van de tegenstander. In Romeinen 6:11v. lezen we: "Zo moet het ook voor u vaststaan, dat gij wél dood zijt voor de zonde, maar levend voor God in Christus Jezus. Laat dan de zonde niet langer als koning heersen in uw sterfelijk lichaam". De gelovigen moeten in hetgeen in Christus' dood en opstanding voor hen besloten ligt hun uitgangspunt kiezen voor de strijd om de onttroning van de zonde in hun leven. De ernstig vermanende context laat zien, dat het woord "strijd" zeer passend is. We zouden deze gevraagde strijd kunnen kwalificeren als 'onze keerzijde in het werk van de Geest, die "ons toeëigent wat we in Christus hebben" Kennelijk wordt deze toeëigening door de Geest niet op één maal in alle volkomenheid voltrokken. De eeuwige Geest aanvaardt een proces van strijd en overwinning! Alles op één-maal-in-volkomenheid zou ook een realisering hier en nu van de volheid van de toekomstige eeuw betekenen. Naar Gods bedoelen hebben we evenwel te leven in de dagen van geloven en hopen, van strijden en overwinnen.

Toch mogen we dit niet uitwerken tot een soort 'harmonie-model', alsof de overblijvende kracht van het vlees slechts een bepaalde fase zou betekenen in een groeiproces! Juist door het feit, dat de Geest ons door het Evangelie indringend voor ogen stelt wat in Christus' dood en opstanding voor ons besloten ligt, heeft alle weer-zondigen iets 'paradoxaals' en 'onmogelijks' in zich! We hebben de realiteit van het vlees te erkennen maar mogen de activiteit van de zonde op geen enkele wijze 'normaliseren'. Niet de perfectionistische zonde-ontkenning, noch de inderdaad Geest-loze erkenning, dat we 'nu eenmaal' allemaal zondaren zijn. Paulus' klacht "Ik ellendig mens" (Rom.7:24) mogen we mijns inziens zien als een zelfaanklacht vanwege het present-zijn van de zonde in het leven, terwijl die zonde vanwege Christus' voor ons volbrachte werk toch eigenlijk 'onmogelijk' geworden is. Ridderbos, die in dit "ik" de mens buiten Christus en onder de wet aangeduid ziet, stelt toch ook, dat deze uitroep voor de gelovige zijn actualiteit behoudt, omdat de strijd tegen het vlees nooit zijn actualiteit verliest (zie HR.1, 134-139).

Ons past een groter dankbaarheid voor het feit, dat de Heilige en Eeuwige Geest het proces van de strijd in ons leven heeft aanvaard! En verder een dieper berouw over onze zonde en de activiteit van ons vlees, die vanwege het volbrachte werk van Christus als het ware in verdubbelde mate 'illegitiem' geworden zijn.

(3) Het werk van de Heilige Geest VOOR de gelovigen

De gebruikelijke en gewoonlijk ook zeer bruikbare onderscheiding tussen het werk van Christus VOOR ons en het werk van de Geest IN ons is toch te weinig genuanceerd. Paulus zegt immers, dat Christus IN hem leeft (Gal.2:20), terwijl we in Rom.8:27 vernemen, dat de Geest naar de wil van God VOOR heiligen pleit. Het gaat in het verband van Romeinen 8 over het zuchten onder de ver-gankelijkheid en náár de openbaring van het zoonschap: de verlossing

van ons lichaam (vs.23). Paulus stelt dan, dat het onze zwakheid is, dat wij niet weten wat we zullen bidden naar behoren. Bij de onmacht van de gelovigen om het rechte gebedswoord te vinden, waarin op een 'adequate' wijze gevraagd wordt om het heil dat God wil schenken, treedt de Geest voor hen in "met onuitsprekelijke verzuchtingen" (vs.26). Hier wordt beslist niet bedoeld op tongentaal! Rom.8:26v. spreekt zeer algemeen, terwijl de tongentaal niet aan alle gelovigen wordt geschonken (1 Kor.12:30). Ook is tongentaal door een vertolker/ uitlegger in gewone taal te reproduceren, wat beslist niet geldt voor de "onuitsprekelijke verzuchtingen" van de Geest, die uitsluitend voor Godzelf verstaanbaar zijn (vs.27).

Paulus spreekt hier stellig ook niet van een door de Geest verwekt en geleid gebed, dat daarbij toch ONS gebed blijft. Het gaat om een zelfstandig werk van de Geest, dat wel met ons gebed in verband staat - God onderzoekt immers "de harten", maar toch als een plaatsvervangend intreden van de Geest VOOR ons te kwalificeren is - zie het "huper" ("ten behoeve van") in vers 27. Zo verzorgt de Geest voor ons een 'adequaat' naderen tot God in het gebed om de volheid van de verlossing - zie hiervoor JPV.1, 22vv.). *De ANDERE Paraklet, "ADVOCATUS"!*

Een zeer grote troost, die des te meer gaat spreken, naarmate ons vermogen om een gebed te formuleren afneemt. De Geest IN ons neemt ook de zorg VOOR ons op Zich!

(4) De GAVEN van de Geest

De 'lijsten' van charismata, die Paulus geeft in Rom.12:6-8, 1 Kor.12:8-10, 1 Kor.12:28-30 en Ef.4:11 vertonen een merkwaardig 'gebrek' aan systematische ordening. We vinden bij elkaar gezet wat wij uiteen zouden leggen in ambten, diensten en gaven. We vinden ook een merkwaardig door-elkaar van wat wij als 'gewoon' en als 'buitengewoon' van elkaar zouden onderscheiden.

De waarde van een charisma wordt dan ook niet door de graad van 'bijzonderheid' bepaald, maar door de betekenis ervan voor de opbouw van de gemeente - Ef.4:12 "...tot opbouw van het lichaam van Christus"; ook 1 Kor.12:7 "Maar aan een ieder wordt de openbaring van de Geest gegeven tot welzijn van allen".

Bij de meer 'gewone' gaven - bekwaamheid tot helpen, tot besturen - zal sprake zijn van een 'doortrekken', 'heiligen' en 'kerstenen' van *de* in de 'natuurlijke conditie' reeds aanwezige lijnen. Berkhof en Versteeg poneren, dat in het algemeen het charisma niet los te maken is van de 'eigenheid' van de gelovige die het ontvangt. De één ontvangt dit charisma, de ander dat. Niemand ontvangt alles - 1 Kor.12:29v. Zo spreken ook - nadrukkelijk anders dan in Hand.2! - niet allen in tongen! Men kan de volheid van de Geest dan ook slechts in de gemeenschap van Christus' gemeente genieten (Calvijn). (zie JPV.2, 15,17; HB., 98).

Ten aanzien van de tongentaal ligt het accent anders dan in Hand.2! Daar dient het gebeuren als signaal voor de vervulling van oude profetieën (Joël) en als markering van de nieuwe bedeling van de Geest. ALLEN worden in één wonderlijke ingreep gebracht tot de bestemming van het verkondigend loven en het lovend verkondigen.

In 1 Kor.12-14 wordt door Paulus juist gewezen op de geringe betekenis, die de tongenspraak (waarbij uitleg niet is gegarandeerd) voor de opbouw van de gemeente heeft (1 Kor.14). Waarop ligt dan hier het accent? Ik vraag aandacht voor de overweging, dat er een verband ligt met Romeinen 8:26-27. Daar gaat het niet over tongentaal! Toch wordt daar gesproken over de 'hulp' die de Geest biedt aan de gelovigen, die niet weten wat ze bidden zullen naar behoren en eronder lijden, dat de beperktheid van verstand en taal hen belemmert op adequate wijze hun verlangen naar de beloofde verlossing te formuleren. Zou de Geest, die allen steeds te hulp komt met zijn "onuitsprekelijke verzuchtingen", ook niet aan sommigen een - beperkte - opheffing van hun beperking kunnen bezorgen door hun de gave der tongen te schenken? Let op de tegenstelling tussen "geest" en "verstand" in 1 Kor.14:14v. Het

lovend bidden en biddend loven doet wel de lofzeggende bidder een grote blijdschap ondervinden in zijn naderen tot God, maar maakt zijn gebed vanwege de onverstaaenbaarheid nutteloos voor de gemeente!

Hoe te denken over de vraag, of de Geest ook nú nog de genoemde gaven aan de gemeenten schenkt?

Hoedt u voor twee extremiteiten! De eerste: De gemeente van vandaag MOET al de genoemde gaven laten zien; de tweede: Sedert de voltooiing van de Heilige Schrift komen deze gaven NIET MEER voor.

Het waarheidselement in de 'Streeptheologie' (die een streep wil zetten achter de bijzondere charismata van de eerste eeuw - BW., 49) is hierin gelegen, dat de Schrift ons laat zien, hoe na een wondervolle beginperiode, die de stof voor het geloof levert, een periode volgt, waarin men in een gelovig gedenken uit die stof heeft te leven (zie de 'analogie' uit het Oude Testament op onze pag.5, tweede en derde pericoop). Vooral ten aanzien van charisma's, waarin de verheerlijkte Christus in zijn opstandingskracht naar voren treedt en de Geest ons een voorsmaak geeft van de volkomen verlossing die wij mogen verwachten (denk aan de gave van gezondmaking!), geldt dan, dat ze ook voor ons ~~aan~~ aan de eerste gemeenten gegeven zijn, opdat wij leren in geloof te verwachten, zonder het stellen van de herhalingsreis. Anderzijds dient men dit niet tot een absolute wet te maken.

In Zendingssituaties, waarin vaak in zeer directe zin het dilemma "Christus OF de goden (vooroudergeesten)" wordt gesteld, acht ik een evident bewijs van Christus' overwinningskracht allerminst onaannemelijk, temeer omdat daar het putten uit de wonderen van de voorgeschiedenis nog maar nauwelijks kon beginnen.

Maar ook meer in het algemeen ~~achten we~~ een 'extra' tegemoetkomende genade van de Here door zijn Geest (denk aan het gezegde over de tongentaal - onze pag. 9 onderaan) allerminst uitgesloten. Een extra "teken ons ten goede" (naar Psalms 86:17)! Dat zulk een genade slechts tot ootmoedige dankbaarheid en bepaald niet tot zelfverheffing heeft te leiden behoeft geen betoog. Kortom: Geen schematisme!

(5) De EERSTELING en het ESCHATON

Paulus noemt de Heilige Geest "aparchè" ("eerstelingsgave") en "arrabôn" ("aanbetaling", "garantie") - Rom.8:23; 2 Kor.1:22.

De Heilige Geest doet ons leven in gemeenschap met de verheerlijkte Christus, terwijl we ons toch nog bevinden in een lichaam, dat - vanwege de zonde - aan de dood onderworpen is (Rom.8:10). Door de Geest smaken we als het ware "krachten der toekomstige eeuw" (Hebr.6:5). In Hem realiseert zich als het ware een bruggehoofd van de toekomstige heerlijkheid in een levensbestand, dat nog het stempel van zonde en dood draagt. Daarom is ons geestelijk leven in zulk een sterke mate als HOOP te kwalificeren - Rom.8:24; Hebr.11:1. De "eersteling" vertegenwoordigt en garandeert immers de volle oogst; de "aanbetaling" vertegenwoordigt en garandeert de gehele som. In deze hoop is de gehele schepping mee-betrokken - Rom.8:20v..

De hoop richt zich op de opstanding der doden. Hierin komt het werk van de Heilige Geest tot zijn voleinding. Paulus stelt immers tegenover elkaar het "psuchikon" ("natuurlijk") lichaam van nu en het "pneumatikon" ("geestelijk") lichaam van de toekomst - 1 Kor.15:44vv.. "Psuchikon" is ons lichaam van nu, omdat het, uit de aarde genomen, ook tot de aarde kan en - vanwege de zonde - MOET terugkeren (Gen.3:19; 1 Kor.15:47). "Pneumatikon" heeft de zin van: werkstuk van de Geest, in volkomenheid door de Geest beheerst! "Het opstandingslichaam is een "pneumatisch" lichaam, het behoort niet tot de psychische werkelijkheid, niet tot de vleeselijke zijnswijze van de mens, maar komt van God uit de Geest" - GJH., 168. Dan realiseert zich de gelijkvormigheid aan het opstandingslichaam van Christus - 1 Joh.3:2; Phil.3:21. Niets meer dat aan zonde en dood herinneren kan!

De vraag is wel gerezen of zulk een volkomen beheersing door de Heilige Geest aan de mens van de toekomst nog wel zijn vrijheid laat!

Dat is zeker het geval. We moeten enkele dingen goed beseffen:

(1) De mens is niet geschapen om een 'concurrent' van God te zijn, maar juist om in de dienst van God zijn volle menselijke bestemming te bereiken en daarin ook zijn ware vrijheid. Augustinus: "Fecisti nos ad Te. Inquietum cor nostrum donec requiescat in Te" ("Gij hebt ons op U gericht geschapen. Onrustig is ons hart, totdat het rust vindt in U").

(2) Van de Heilige Geest hebben we al gezien, dat Hij de gelovige niet "depersonaliseert", maar hem juist als "mens Gods" tot zijn volle bestemming en ontplooiing brengt. "Volle beheersing" betekent voor de mens veelal, dat hij de beheerste tot pion degradeert. Maar de Geest mag niet in dat "mensvormige" schema worden geperst.

Christus en de Geest garanderen, dat ons werk, in de condities van het heden verricht, toch "niet ijdel is in de Here" (1 Kor.15:58). Wij mogen in onze arbeid "substantiële tekenen" oprichten van het komende Koninkrijk.

Dan zal het werk van de Geest, die "ons toeëigent wat we in Christus hebben", zijn volheid hebben bereikt!

De Geest doet ons nu bidden: "Kom, Here Jezus!" (Openb.22:20).

Maar omdat de komst van Christus zal samengaan met de voleinding van *het* werk van de Geest past ons tegelijk de aloude en welbekende roep:

VENI CREATOR SPIRITUS!